

## פרק ז

## הכפרה באה מהתקדשות מענייני הגוף

(יומא כג,א:) "אמר רבא: כל המעביר על מידותיו (= שאינו קפדן להעניש את מי שמצער אותו) - מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (מיכה ז, יח): 'נִשְׂא עֶוֹן וְעֵבֶר עַל פְּשָׁע' 159 - למי נושא עוון? למי שעובר על פשע.

רב הונא בריה דרב יהושע חלש (=נחלה והפך לשכיב מרע), על (=בא) רב פפא לשוליו ביה (=לראות את מצבו). חזא דתקיף ליה עלמא (=מצבו קשה ונוטה למות). אמר: עבידו ליה זוודתא (=הקיננו לו תכריכים). לסוף איתפח (=הבריא). הוה קא מכסף רב פפא למחזיה (=היה רב פפא מתבייש להיפגש עמו). אמרו ליה (לרב הונא): מאי חזית? אמר להו: אין והכי הוה (=באמת הייתי ראוי למות), ואמר להו הקב"ה: הואיל ולא מוקי במיליה - לא תוקמיה בהדיה, שנאמר: 'מי אל כמוך נושא עוון - ועובר על פשע'.

אמר רבי אחא בר חנינא: אליה וקרן בה (=שומן איכותי שיש בו קרן, והיינו משל להנהגה טובה אך יש בה תנאים ואין הכל זוכים לה): 'לשארית נחלתו' - ולא לכל נחלתו, למי שמשים עצמו כשיריים".

פירוש ("למי שמשים עצמו כשיריים"): כי המשים עצמו שפל ופחות - עובר (הקב"ה) על פשעיו, כי בעבור שהוא משים עצמו כאילו לא היה כלל. ובשביל כך הוא אדם פשוט (=רוחני, בטל לקב"ה) לגמרי, ובוודאי צד (=מבחינת) הפשיטות - אין כאן חטא<sup>160</sup>.

ולפיכך נקראים החטאים "אדום", כדכתיב (ישעיהו א, יח): "אם יִאֲדִימו כְּתוֹלָע" והמצוות נקראים בשביל כך "לובן". וזה כי האדום אינו פשוט (=תופס נוכחות במציאות), ואדרבא, החטא "כתם" נקרא (- דבר הניכר במציאות). אבל הלובן הוא אינו מראה כלל (אין לו צבע עצמי כלל, וכביכול אינו קיים), ומפני שאינו מראה - הוא פשיטות גמור<sup>161</sup>.

## הערות - ילמד ענוים דרכו

159 בפרק הקודם הביא המהר"ל בשם הזוהר שפסוקים אלו במיכה: "מי אל כמוך, נושא עוון, ועובר על פשע, לשארית נחלתו..." מקבילים ל"ג מידות הרחמים שנאמרו למשה.

160 יש אנשים שאינם מחזירים למי שפגע בהם מפני שמתביישים להחזיר, או שפוחדים להחזיר, או שאישיותם עדינה ואין להם כוחות לכך. המהר"ל מבאר שאין זו כוונת הגמרא "למי שמשים עצמו כשיריים", אלא כוונתה למי שמתבטל כלפי הקב"ה. והיינו שיש לו מידת הפשיטות - ההתבטלות כלפי דינו של ה'. אדם כזה שמתבטל כלפי הקב"ה - אין החטא נדבק בו, כמו שהתבאר בפרקים הקודמים, שהחטא אינו נמצא במי שדבק במלך עצמו. ואין החטא אלא רק מצד הגוף. וההתבטלות מעלה את האדם להיות רוחני ולהתנתק מהגוף ומהחטאים. וכן היה ברוד שאמר על מעשה שמעי בן גרא: "כי ה' אמר לו קלל". הרי שהתבטל לגמרי כלפי הקב"ה. שהרי דוד היה איש מלחמה ובקלות היה יכול לערוף את ראשו וגם היה יודע להשיב מלחמה. אלא שכאן התבטל, לא לשמעי אלא לקב"ה. והיא מידת הפשיטות שנובעת מאמונה עמוקה בהשגחת ה'.

161 ונראה שזה הטעם לבגדי לבן של כהן גדול ביום הכיפורים, להורות לו על מידת הפשיטות שצריכה להיות לו על מנת להביא לכפרה.

מסלול 1: יום ד, כה באלול מסלול 3: יום ב, כו באלול  
מסלול 2: יום ה, כה באלול מסלול 4: יום ד, כו באלול

ולפיכך אמר שאם "משים עצמו כשיריים" – דבר זה הוא פשיטות גמור, ומפני כך השם יתברך מוחל לו החטאים, כי הוא מסולק מן החטא עד שהוא פשוט לגמרי, ודבר זה מבוואר.

וכן טעם מה שאמר: "כל המעביר על מידותיו – מעבירין על פשעיו". כי גם זה מורה על מידת הפשיטות. ולכך עובר על מידותיו ואינו מעמיד על מידותיו מפני הפשיטות שיש בו (ולא בגלל חולשתו הפיזית או הנפשית, רק מפני שבטל לקב"ה) לכך מעבירין פשעיו. אבל מי שאינו עובר על מידותיו, הרי אין בו מידת הפשיטות, לכך חטאו גם כן בלתי הסרה.

גם נוכל לפרש מפני שהוא מידה כנגד מידה: מפני שהוא מעביר על מידותיו מעבירין לו פשעיו. וראשון עיקר<sup>162</sup>.

כאשר תבין<sup>163</sup>, התענית הוא ראוי אל החוטא. כי התענית – הוא קדושה לאדם (=מנתקת אותו מהגשמיות). ולכך כאשר מתענה – הוא מקדש עצמו ומטהר עצמו מן החטא. ואין התענית שיהיה מצער עצמו<sup>164</sup> כנגד תאוות החטא שנטה אחריו, שזה אינו, רק

#### הערות – ילמד עניים דרכו

162 הטעם: וכי משום שאינו מדקדק עם אחרים לא ידקדקו עמו מן השמים? הרי שמי שלא מקפיד שיחזירו לו את הלוואותיו שהלווה לאחריים, וכי גם אנו לא נגבה ממנו את חובו? אלא עיקר הטעם שבאמת אין החטא עצמו משוך אליו, מפני שהתבטל כלפי המלך והתנתק מהגשמיות ונדבק בצד הרוחני שבו, ששם אין החטא פוגם.

163 המהר"ל עובר להסביר את מטרת התענית בתהליך התשובה: אין העינוי מטרה, אלא המטרה היא לשבור את הגאוה ולהגיע להתבטלות וענווה כלפי שמיא, ולהתרחק מתאוות הגוף ולהדבק ברוחניות. כלומר מטרת התענית היא להוביל את האדם להיות "מעביר על מידותיו" ו"משים עצמו כשיריים".

164 אולם הרבה הסבירו שעניין התענית הוא שיש חטאים שגם אחרי תשובה צריכים מירוק בייסורים, והתענית במקום ייסורים; ועל פי הסוד כתבו המקובלים תעניות לתקן שמות הקודש שנפגמו מהחטא (עיין משנת חסידים, מסכת התשובה). ועיין לדוגמה בדברי המהר"י (שער הגלגולים, הקמה לח): "אמר לי (האר"י) כי בהיותי קטן, קיללתי פעם אחת את אמי ע"ה, וציווה אותי להתענות ג' ימים רצופים לילה ויום, ולכוון שהם ע"ב שעות, והוא כנגד תריין עיטריין דחור"ג דאו"א, הגנוזים בג' אבות חג"ת, והם ע"ב כנודע, כי שם ע"ב הוא בחג"ת. ולפי שגרמתי לסלק אלו התריין עיטריין מן הבן העליון לכן אכוון להחזירם אליו ע"י אלו הע"ב שעות, שיש בג' תעניות אלו. ואמר לי שאתענה אלו השלושה ימים הנז', שלושה ימים קודם יום שבועות, ואכוון גם כן בסוד פסוק: 'היו נכונים לשלושת ימים', כי אז פסקה זוהמתן של ישראל. ועל ידי התענית הזה יפסק גם כן ממני זוהמת החומר אשר בי, כדי לקבל כוח ידיעת סודות התורה בליל שבועות עמו. ובליל שבועות למדתי עמו כל אותה הלילה בסודות התורה. ולא ישנתי כלל כל אותה הלילה..." וגם עיקר התענית לגרום לאדם לעצור את ריצת היום-יום שלו ולהתעורר לפשפש במעשיו ולשוב בתשובה.

אבל המהר"ל מבאר שהתענית היא מדרגה של התקרבות אל עולם המלאכים, שלא אוכלים ולא שותים, והתרחקות מהחומריות – ששם דבוק החטא, ומתוך כך מגיעה גם המחילה – כי החטא מתנתק ממנו. ואפשר שכל הטעמים לתענית עולים בקנה אחד.

מסלול 1: יום ד, כה באלול      מסלול 3: יום ב, כז באלול  
מסלול 2: יום ה, כה באלול      מסלול 4: יום ד, כז באלול

כי התענית בעצמו הוא קדושה לאדם, להיות בלא אכילה ושתייה כמו העליונים (=מלאכים), ובזה מתקדש מן החטא.

ולפיכך אותם בני אדם שמתענים, ואוכלים אחר שיוצאים מבית הכנסת בערבית (=לפני שקיעה) - לומר כי צערא בלבד קיבלו עליהם, הרי אין הדבר הזה (נכון וראוי), שאין השם ית' רוצה שיהיה האדם מצער נפשו. רק (הוא רוצה) שישב בתענית ויקרא "קדוש".

ואין תענית, רק אם שקעה עליו החמה (=עד צאת הכוכבים, שמשלים יום שלם), וזה נקרא שהוא יושב בתענית והוא קדוש. רק בשביל שמתענין לשעות יכול לומר: "אהא בתענית עד שאצא מבית הכנסת"<sup>165</sup>. אבל אם קיבל עליו תענית סתם - על זה אמרו (תענית יב,א): "כל תענית שלא שקעה עליו החמה - אינו תענית". כי האדם צריך לסלק גופו, על ידי שהוא מקדש עצמו מן אכילה ושתייה, ואין זה קדושה שלמה (אלא) רק בכל היום.

ועשרת ימי תשובה שהם ימים שהם מיוחדים לכפרה ולסליחת חטא<sup>166</sup>, ולדבר זה צריך קדושה ודבר זה הוא סילוק החטא, ולכך בעשרת ימי תשובה צריך שיהיה מתענה יום שלם<sup>167</sup>. ואין להאריך במקום הזה.

## שאלות מנחות:

- ✦ הוכח מהסיפור שרב הונא היה אדם שמעביר על מידותיו!
- ✦ מה מסמלת הפיכת צבע לשון של זהורית ביום הכיפורים מאדום ללבן - את הסליחה של הקב"ה או את השינוי שעם ישראל עבר? מהו השינוי?
- ✦ "למי שמשים עצמו כשיריים" - ביחס למי שפגע בו או ביחס לקב"ה?
- ✦ מדוע המהר"ל מתרחק מלפרש את דברי הגמרא "כל המעביר... מעבירין..." באופן של מידה כנגד מידה?
- ✦ כיצד ההלכה שתענית נחשבת רק כשמתענה יום שלם, מוכיחה שאין מטרת התענית לצער את הגוף אלא המטרה היא זיכוך רוחני?

### הערות - ילמד עניים דרכו

165 עיין שו"ע או"ח תקסב, י-יא שהכריע שאם אדם מקבל על עצמו תענית "עד שיצא מבית הכנסת" - אין זה תענית שעות, אלא רק נדר שחייב להשלים נדרו. אבל תענית, אפילו של שעות, היא שבפועל אינו אוכל כל היום (אלא שלא קיבל על עצמו את התענית יום קודם), עיין שם. וזה כדברי המהר"ל כאן, שתענית שמקדשת את האדם היא רק כשלא אוכל כל היום.

166 ראש השנה יח,א: "דרשו ה' בהמצאו! ... אמר רבה בר אבוא: אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים".

167 ז"ל הטור (או"ח תקפא) על פי המדרש: "ערב ראש השנה - הגדולים מתענין, ומוותר (ה') להם (לישראל) שלישי עונותיהם. בעשרה ימים - בינונים מתענין, ומוותר להם ב' שלישים. ביום הכיפורים - הכל מתענין, ומוותר להם הכל". והובא גם ברמ"א שם, סע' ב.

מסלול 1: יום ד, כה באלול	מסלול 3: יום ב, כו באלול
מסלול 2: יום ה, כה באלול	מסלול 4: יום ד, כו באלול